

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK
minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft., félévre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimzendők.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
széri hirdetéskor						
	ft	krft	krft	krft	krft	krft
1/6 lap	14	36	70	120	180	200
1/3 " "	7	18	35	60	80	100
1/2 " "	3	50	9	17	50	30
2/3 " "	1	75	4	50	8	75
1 " "	1	75	4	50	8	75
1/4 " "	90	2	25	4	40	7
1/5 " "	10	12	50	10	12	50

Többszöri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
menyri helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetés
számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (fűtőgr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. fiba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

BÁRÓ BÁNFFY JÁNOS. †

ély megindulással tudatjuk olvasóinkkal Erdély egyik legjobb, leghivebb, legne-
mesebb fiának, gazdasági egyletünk egyik legtevékenyebb vezér-tagjának

Báró BÁNFFY JÁNOS-nak halálát.

A kik tanui voltak a lezajlott negyven év alatt Erdély politicalai és társas-életi
küzdelseinek, a kik látták a „kis, de bátor had“ előharczosainak sorában a bátrak
legbátrabbikát: Br. Bánffy Jánost, lángoló hazaszeretetével, minden szép- és jóért
lelkesülő szellemével; a kik ismerték sokoldalú mivelttségét, kristálytisztta jellemét,
törhetlen, átgondolt, bölcs számításokra fektetett munkásságát, csakis azok tudják
megmondani, kit birt, és kit vesztett el Erdély Bánffy Jánosban, a jó hazafiban, a közjólét és közmi-
velődés fáradhatlan munkássában, a nemes lelkü emberbarátban!

Az erdélyi gazdasági egylet egyik megalkotója, hivatott munkavezetője s napszámossa egy
személyben, két évtizeden át tudománya és tapasztalásai gazdag tárházával, szóval és tettel, a tanács-
ban és irodalom terén, fontos kérdésekben a helyes irányok kijelölésében, szolgálta, még ereje meg
nem tört, az egyletet, szolgálta hiven az egylet által képviselt közérdeket.

Nagy, hogy ne mondjuk: pótolhatlan az egylet vesztesége is, — ki fogja Bánffy János üresen
maradt helyét betölteni? Jó szelleme, melyet mint drága örökséget fogunk a kegyelet hűségével meg-
örizni. És hiszszük, be fogja tölteni a tud- és tettvágyó új nemzedék, mely Bánffy János tiszta jelle-
méből és tettekben gazdag életéből azon nagy tanuságot meritendi, hogy a hazát hiven szolgálja, a
köztiszteletet kiérdemelni három jelszó alatt lehetséges, és e három jelszó: kimivelt emberész,
szent akarat és buzgó tevékenység!

Nagy Ferencz.

A nemzetközi szőlészeti és borászati congressus.

(Tartatott Bécsben, 1873 évi october hó 3—7-éig.)

II.

(G. V.) Dr. Kaufmann Znaim vidékére nézve a kék frankoniait emeli ki.

Dr. Entz Ferencz: Ha a magyar szőlők terméke hazánkon kívül egyáltalában ismeretes, azt első sorban a veres bornak, illetőleg a kadarkának tulajdonítja. E becsült szőlőfajta teljes diszlésére déli fekvést kíván, mert különben is későn érik, de megfelelő elhelyezés mellett 800 □ öl szőlőterületen 40—50 akó (200—250 erdélyi veder) termés nem ritkaság. Ujabb idők óta a villányi borvidék jobb ültetvényei $\frac{9}{10}$ részben kadarkából és $\frac{1}{10}$ részben oportóból állanak. A fehér borokra nézve a farmin-tet (Mosler) emeli ki; mérsékelt éghajlat alatt feltűnő jó a riesling, továbbá Erdélynek némely zamatos bora. Nagy dicsérettel emlékezik meg a sárfehér-ről is, mely a híres somlai bornak bouquetját szolgáltatja; végre ugy mennyiség, mint minőség tekintetében a welsch (olasz) riesling majdnem minden vidéken kitűnőnek bizonyult.

Belke Tivadar a keszthelyi m. kir. gazd. tanintézet főkertésze az említettekén kívül mint jól diszlő és kitűnő fajokat, a sárga muskotályt, a kéknyelüt és a ruländert nevezi meg. A kadarkát illetőleg azon meggyőződésnek ad kifejezést, hogy a Saint-Laurent a kadarkát hovatovább el fogja nyomni.

Goethe saját tapasztalásai szerint a Saint-Laurent szőlőt megbízhatónak nem tartja.

Elnök úgy tudja, hogy e név egy Bordeaux melletti falu nevével egyezik, onnan azonban megrendelés alkalmával Carmenet szőlőt küldöttek. Különben bárhonnán származzék a Saint Laurent, annyit ő is bizonyíthat, hogy kitűnő jó és tudtával Bronnernél bitelesen kapható.

Egy német tag megjegyzi, hogy a Saint-Laurent az Aar folyam mentén kedvezőtlennek bizonyult.

Miután Tirol részére a Negrara, Teroldico, Cropello és helylyel közzel a Riesling — Horvát-Szlavonia részére pedig a veres portugieser, oportó és apró fehér nevezettek, mint első sorban előnyös fajok: gyűlés átmege a második kérdés tárgyalására, mi módon lehetne a szőlőfaj-
áknak egységes elnevezését elérni?

Dr. Velten, a klosterneuburgi szőlészeti s borászati intézetben a fűvészet tanára, mint előadó bevezeti a kérdést. Szónokban az elméletnek egy lelkes — talán tullelkes — barátját ismertük fel, ki a német tudós teljes hosszadalmasságával fejtegette, hogy az egységes elnevezést egy lehetőleg tökéletes beosztási rendszer kell hogy megelőzze és miután előadja, mily különböző alaki jellegek szolgálhatnának egy tudományos rendszernek beosztási alapul, (többek között a szőrök számbavételét ajánlja) röviden és drákói szigorral a Babó féle bogyók szerinti osztályozás felett pálczát tör! A rendszertől eltekintve az egységes elnevezés ügyét ugy hiszi leginkább előmozdithatónak, ha az illető fajtára nézve az első leírónak elnevezése tekintetnek irányadó- s érvényesnek. Ezen elnevezést — vagy főnevet — latinul fejezné ki s a latin főnév mellé volnának sorozandók az egyes országokban és tartományokban divó elnevezések eredeti nyelven.

Hogy ezen általa ajánlott eljárás azonban sikeressé válhassék, mindenekelőtt szükséges, hogy a szőlőfajták alaposabban tanulmányoztassanak mint eddig és azoknak minden alaki jellege egyforma gondal megfigyeltessék. Ezen tanulmányozás legalkalmasabban a szőlőiskolákban ejthető meg; azonkívül meg kell kísérteni a szőlő conserválását, ideértve nemcsak a gerezdet, hanem a leveleket, hajtásokat is. Ily conservált gyűjtemények azután a földkerekség minden bortermelő vidékéről az ott szokásos elnevezések felsorolása mellett egy közös központhoz volnának beküldendők, hol összehasonlítás nyomán könnyen kiderülne az egyes fajták azonossága. Ily központul Klosterneuburgot ajánlja.

Elnök az előhaladott idő miatt a tárgyalás befejezését elnapolja, s miután a szőlőkiállításban bemutatott fajok osztályozására néhány tagból álló bizottságot nevez ki, az ülést bezárja.

Elnök Ludvig Fülöp october 4-én d. e. 9 órakor az ülést megnyitja.

Első szónok Goethe, ki a Baborendszert pártolja. Megújítja Blankenhorn tanárnak a müncheni vándorgyűlésen tett indítványát, miszerint a helyes elnevezések megállapítására egy nemzetközi ampelographiai bizottság neveztessek ki, mely a szőlő éresekor évenként váltakozó helyen összejöjjön.

Beck kormánytanácsos felsőbb megbízás folytán a congressust 1874-re Trierbe hívja meg és mi-

után a jelenlegi gyűlés nem bir eléggé a nemzetközi jelleggel, az ampelographiai bizottság megválasztását is azon alkalomra halasztaná.

Többség minden halasztásban csak az ügy kárát látván, — felkérik a szőlők osztályozására kiküldött választmány, terjeszsen be a jövő ülésre az ampelographiai bizottságot illetőleg egy névsort és tuzetes javaslatot.

Először szavazásra bocsátván 1) az osztályozási rendszer kérdését, 2) a jövő évi gyűlhely megválasztását; — az elsőre nézve a congressus majdnem egyhangulag a Babo rendszerét adoptálta, míg a másodikra nézve egyhangulag Triert jelelte ki.

A napirend megállapításánál a 3-ik kérdés (Lásd „E. G.” 47 sz. 378 lap) tárgyalása mellőztetik, mert állítólag nemzetközi fontossággal nem bir; az utolsó — a szakképzettség — kérdése már az első ülésen elintéztetett. (Lásd ugyanott).

Következik a 4-ik kérdés: a pasteurizálás és szellőztetés a gyakorlatban sikeresnek bizonyult-e miben állnak előnyei?

Dr. Bersch mint előadó röviden bevezeti a kérdést és miután e részben a gyakorlat emberei között uralkodó nézetkülönbséget constatálja, azt hiszi, hogy a szellőztetés a pasteurizálást feleslegessé teszi.

Englert bajor bortermelő a szellőztetésre vonatkozólag több kísérletet tett. Ugyanis 6 akó rieslinget három egyenlő részre osztván, az I. részletet bántatlanul hagyta, a II-ikat ostorozta, végre a III-ikat ostorozta és szellőztette; az I. részlet csak december 31-én nyugodott meg, a II. november 29-én, a III. már november 20-án és az ekkor megejtett kóstolásnál izre nézve is legjobb volt. Különben 30 évi tapasztalása azt mutatta, hogy a palaczkéjeredés mindig jobb eredményeket szolgáltat, mint a hordóéjeredés.

Roesler tanár és a klosterneuburgi borászati kísérleti állomás főnöke nem tartja helyesnek, ha a gyakorlat ilyen kísérletek eszközzése által tulajdonképeni hatáskörén tulmegy, mert az ilyen műfolyamoknak helyes megfigyelése több szakértelmet, gondot, időt és szert vagy eszközt igényel, mint mennyivel a gyakorlat embere a viszonyok átlagában rendelkezik. Ő elegendőnek tartja az alcoholnak koronkénti meghatározását, mely célra a Salleronféle készüléket melegen ajánlja, továbbá az erjedés alkalmával a hőmérséknek többszöri pontos leolvasását kívánatosnak tartja. Erjedés előtt jó a mustba leve-

gőt vezetni, ezen eljárás gyorsítja az erjedés folyamatát és az utóerjedés is ritkábban áll be; sokan azonban nem óhajtják a teljes erjedést, mert bizonyos borokban a cukrot lehetőleg fenn akarják tartani. Az élesztő növéstét lehetőleg elő kell mozdítani, hogy a sokaság gyors erjedést hozzon létre, az élesztő anyagok később mind sejtekké válnak, melyek a mustot tarthatatlanná teszik, azért a lehuzásnak gyorsan kell történnie.

Pfuhl a bajor Pfalz egy bortermelője előadja, hogy a pasteurizálás náluk 1867 óta van divatban; az eredmény különböző, a traminerrel illetőleg épen rosznak mondható. A suezi csatorna megnyitására ugyanis traminerrel küldöttek, mely melegítése dacára újból erjedni kezdett — talán a nyitás és nyílt lehuzás miatt — és azonkívül homályossá, zavarossá vált. Ezen zavarodás, mely mellett nagyon sokszor foszlányokat találunk, majd minden szállításnál fel lép, úgy, hogy a traminer közel áll ahhoz, miszerint a kereskedésben hitelét veszítse.*)

Englert ezen ügyet nagyon fontosnak tartja és közvetlen kísérleteket ajánl annak felderítésére, miképen lehetne a traminer elvesztett világosságát visszapótolni.

Dael Coeth báró megemlékezik azon ismert tételről: „éleny teszi a bort!” Szerinte a pasteurizálásnál 48 foknyi melegenél meg kell állni a lehuzást azután légmentesen eszközölni; akkor nem állanak be azon hátrányok, melyektől sok practicus borkezelő fél. Daczára annak, hogy a szellőztetést részéről is a legmelegebben ajánlhatja, mert általa meglepő eredményeket érhetni el; még sem hiszi, hogy a pasteurizálást feleslegessé tené, sőt inkább egyiknek úgy, mint a másiknak külön hatáskört állapít meg, midőn a pasteurizálást idősebb, a szellőztetést pedig fiatalabb borokra nézve veszi igénybe. Megjegyzi még, hogy a pasteurizálás által a bor bouquet-jét soha veszélyeztetve nem látta.

Dr. Bersch szerint a pasteurizálás sikerességére nézve a légmentesség conditio sine qua non gyanánt szerepel: légmentesen melegítették a bor és zárt edényben hűtessék le, végre pedig légmentesen szállitassék át a légmentes hordóba; heves oxydationál a bouquet szenvedhet.

(Folytatása köv.)

*) Mellékesen megjegyezzük, hogy a magyar borház részére Bécsbe küldött traminernek talnyomó része szintén zavaros volt.
Szerk.

Látogatásom egy szász-altenburgi parasztgazdánál.

(Utazási jegyzetek).

(Vége.)

Apel gazdaságának földmivelő eszközeiben való leltára következő: eke 3 db; keverőeke 1 db; töltőgetőeke 1 db; borona 8 db, ebből kettő vasfogu, a többi fafogu; porlasztó 2 és henger 2 db.

Az ekék a régibb időkben jobb szerkezetűkről „altenburgi“ név alatt ismert faekék, melyek kitünősége mellett minden altenburgi parasztgazda lándzsát törne Apelhez intézett azon kérdésekre, vajon miért nem használ inkább vaskéket, mint melyek közelismerés szerint hasonlíthatatlanul jobbak a fából levőknel, a meggyőződés és kegyelet hangján azon választ nyertem, hogy az átörökölt faekékkel igen meg van elégedve és nem is hiszi, hogy azok altenburgból egyhamar kiszorítottának. Az ekék fölötti nézet, mint az imént mondottból kitünik, sajátosság ellentétben áll itt az egyebekben nyilvánuló nagy előhaladottsággal.

A cselédség 4 nőtelen béres és szolgálóból áll. Az öreg béres a mi pénzünk szerint 96, a többiek 32—64 frt évi bért kapnak; a tehenek ápolása és fejése a szolgálók dolga, kiknek évi 32—48 frt jár. A fizetésen felül az egész cselédség teljes ellátást nyer és kivált nehéz munkaidőben, de máskor is majdnem rendszeren; mindennap húseledel nyújtatik.

E cselédségen kívül még két állandó munkás van felfogadva, kik télen csépléssel, nyáron pedig mindennemű napszámos munkával foglaltatnak el, továbbá aratás idején még 2—3 szakmányost is szegődtetnek.

Miután a vidék lakossága igen sűrű, (minden félórányi távolságban egy-egy falu) a gazdasági és állattartási termények pedig jól értékesíthetők: a földnek rendkívül magas ára és értéke van, miről a szokásban levő magas bérletek is tanuskodnak. Nem tartozik ugyanis a ritkaságok közé, hogy egy hold jobb minőségű földért 48—64 frt évi bért fizetnek.

Apel gazdaságának részletes megtekintése után, miközben élénk párbeszéd folyt köztünk, és részemről folytonos kérdezősködés történt, mely kérdés-özönre az öreg földmives igen értelmesen felelt, — a vendégszerető házba léptünk, hol Apel csinos menyé kézszorítással fogadott és sörrel, szivarral kínált meg.

Azon csin és tisztaság, mely e vidék parasztgazdájának tágas, világos, egészséges levegőjű szobáiban uralg, valóban jótevő benyomása. A sör mellett, — melylyel Apel szakadatlanul kínált, de melleleg mondvá, kegyetlenül rossz fekete löre volt, — csakhamar a legkülönbözőbb tárgyakra tért át beszédünk. Megtudtam mily nagy gondot fordítanak az altenburgi parasztok iskoláikra és mily áldozatkészséggel nevelik gyermekeiket; így pl. nem tartozik a ritkaságok közé, hogy a vagyonosabb földmives leánya, az istálló kitisztogatása és fejés után a zongorához ül és

játékával a patriarchalis kötelékben élő családot és cselédséget felvidítja. A művészet mily fokára viszik, az ily a munkától megviselt nehéz kezek, persze más kérdés, melyre nézve Apeltől nem kértem feleletet, úgy is gyanítván, hogy az ő műzslése valószínűleg csakhamar kielégíthető.

A közügyek iránt igen nagy érdekeltséget mutatnak az odavaló parasztok, és hogy az irodalom által nyújtott élvezetek ellenében sem közönyösek, arról Apel 100 kötetet meghaladó csinos könyvtára nyújt biztosítékot, melyben sokféle irányu munka volt képviselve, s a könyvek a gyakori használat nyomait mutatták, mi azon körülménnyel összevetve, hogy az öreg földmives Thaeer, Schwerz, Pabst sat. munkáiból egész tételeket helyesen idézett: azon meggyőződésre vezetett, hogy a könyvek nem csupán a könyvszekrény díszeként szerepelnek. Apel továbbá nem kevesebb mint 3 hírlapot tart, melyek egyike napilap.

Miután Apel már jó hatvanas, gazdaságának kezelését nemsokára egészen legifjabb fia gondjára fogja bízni, kit már 19 éves korában meg is házasított. Azon kérdésekre, miért jut a gazdaság éppen a legifjabb fiúgyermeknek, azon felvilágosítást nyertem, hogy ez itt általánosan szokásban van és alapját abban leli, minthogy így a legifjabb testvér a legöregebb általi megrövidítés ellen biztosan megóvatik. Az altenburgi szokás szerint tehát a családfő a jószág kezelését mindaddig folytatja, míg a legifjabb fia a teljeskorúságot elérte s ennek rendeltetése gazdává lenni, — az öregebb gyermekek ellenben a gazdaság jövedelméből kiképeztetnek, vagy hajlamuk esetén mesterségre adatnak. Így pl. Apelnek egyik fia a drezdai polytechnikumot végezte be, a másik Amerikába vándorolt ki s ott egy nagyobb helyiség papja és jegyzője egy személyben, a harmadik pedig otthon van és atyja oldalán segítkezik.

Apel és többek állítása szerint a leirt családi szervezet (minoratus) számos viszály és az öregebb gyermekek részéről támadó jogosulatlan követelésnek veszi elejét az által, hogy az apa a vagyon kezelését a legifjabb fiú teljes felneveléseig kezében tartja, — ámbár természetesen ezen szervezet sem zárja ki a viszálykodás lehetőségét.

Végül szabadjon még valamit az altenburgiak építkezéséről és házaik belberendezéséről röviden megemlítenem.

A házak kivétel nélkül f a v á z a s o k, mely építésmód főleg Szászországban, de mondhatni, egész Németországban kedvelt. A gerendák leggyakrabban sötétszínű, fekete vagy barna festékekkel bemázolvák, úgy, hogy az épület faszerkezete azonnal szembetűnő. A házak gyakran igen tekintélyesek, többnyire emeletesek, kizárólag cseréppel fődékvé, nagyablakúak és sokszor csinos virágos kerttel szegélyezvék, melyben a házra felfutó szőlő nem szokott hiányozni.

A házak kellemes benyomása külseje után méltán csinos belsőt is gyanítunk, de a valóság legalább nálam a föltevést jóval túlhaladta. Egy nagy földszinti szoba, mely a konyhából nyílik és melynek még egy kisebb mellékszobája van, családi gyűlhelyül és étkezőül szolgál. A falak

gyalult deszkával bélelvék, mi a szobának komor tekintet ad, de télen jó meleget tart és nyáron hűsit.

E közönséges használatra szánt, csak a legszükségesebb butorokkal és órával fölszerelt lakosztályon kívül, a tehetősb parasztnak még egy, vagy mint Apelnak, három vendég-, illetőleg fényüzési szobájok van, melyek látása az erre el nem készült látogatóra sajtáságos benyomást tesz. Apelnak az első emeleten levő parádészobája rendkívül nagy, falai kárpitosak és szép képekkel vannak tele aggatva. A butorok újdivatu, uriasak, a szép üvegszekrények ezüstnemű- és porcelánnal, továbbá különféle ajándékok és emlékekkel telvék. Így pl. Apel, midőn második nejével ezüst lakodalmát ülte, számos értékes ajándékot, ezüst koszorút s egy ezüst serleget kapott, sőt földmivestársai még meg is énekelték; — ily nem is rosszul sikerült, nyomtatott alkalmi verseket büszkén előmu-

tatott. Ugyanezen ünnepély alkalmával e nagy szobában 120 vendég gyült össze és kapott ellátást, mi egyrészt alkalmilag gyakorolt nagy vendégszeretetre, valamint arra is mutat, hogy az öreg Apel köztiszteletben részesül. Két más kisebb szobában több igen magasra vetett ágy díszeleg, melyek czifrán befestvék és az igen magas ágyfejen bölcs-mondatokat viselnek. A legbarátságosabban felszólítottam egy ily szoba néhány napi elfoglalására.

Nem tudom képes voltam-e jelen sorok által a szives olvasónak az altenburgi parasztról tiszta képet alkotni, s így osztja-e lelkesedésemet a látottak és tapasztaltak fölött; annyit azonban bizonyosan tudok, hogy szívből viszonozza ama óhajomat: vajha hazánk földmiveseiről is hasonlókat lehetne mondani mint a szász-altenburgiak felől, kik büszkén nevezik saját magokat „p a r a s z t o k n a k.”

Balás Árpád.

T A R S A L G Ó.

A legrszobb és legzamatosbb mézet,

a melyet Európában a méh, ésszerűen kezelve, eléállít hazánk gyergyói havasában a méhészetet szenvedélyesen űző egy hazánkfia Dzierzon és Berlepsch köpüből megkülönböztette az itteni logyasztó egyletnek.

A méhész megállva ezen egylet hidutzai bolt kirakata előtt bámulja a hó fehérségű lép, kristály tisztaságu tartalmát és kérdi valjon nem állithatnánk mi is ilyen gyönyörű mézet elé?

A mézet kedvelő látván a hófehér átlátszó lépet nem hissi hogy benne méz létezzék, üresnek véli, belép a boltba és kérdi: nem láthatná azon mézet, a mely az ilyen lépből ered; mutatják neki a kisebb, és nagyobb üvegekben létező, a kilókó gép által a lépből nyert, szűrt mézet, nézi és ujjal kérdi: ugyan méz-é ez? hihetetlen, milyen fehér! bámulja ő is, és minekutánna belőle izelt, azt mondja magában: ebből vásárolnam kell; pár nap múlva sétája közben a bolthoz érkezvén, beáll és kérdi: mely vidéken természetik ezt a közönségesen kapható méztől annyira eltérő zamatos mézet?

Minekutánna megtudta, hogy a több ezernyi láb magas havas flórája szolgál e szép és jó termény forrásául azt gondolja: hogy a szokásos ünnepi ajándékot alkalmassabb tárggyal mint e mézzel nem eszközölheti, kedveltjeinek az ajándékkal nem csak szépet és jót, hanem az egészség tekintetéből hasznosat is nyujtván.

Referens pedig hozzá teszi, annyira hasznost, hogy mind azon háznál, a mely a patikának nem barátja, a méznek napi csemegéül kellene szerepelni úgy a mint az angol népnél szerepel, melyről tudjuk hogy szellemileg úgy mint testileg a világ népei közt első sorban áll.

A bámulva kérdező méhésznek pedig azt mondja referens: igenis, mi is állithatunk ilyen szép de nem ilyen zamatos mézet elé, mivel a Dzierzon és Berlepsch rendszer szerint mi is méhészkedhetünk ha van pénzünk e drága köpük megszerzésére és ha vidékünkön a mezei biztosság

létezik, végre ha magunk is szakértők vagyunk vagy ilyeneket a gazdasági tanintézetünkől nyerhetünk — oly zamatos mézet azonban csak a havas viránya adhat. Ennyit egyelőre, közelebről az említett szenvedélyes havasi méhész Berlepsch telepeiről emlékezik még.

Szentgyörgyi József.

A táp- és élelmi szerek ipara hazánkban.

A még felsorolandó adatok már csak a határörvidék nélkül értendők.

Nagyobb, gyárilag kezelt szeszfőzde mindössze 971 állott működésben; ezekben feldolgoztatott:

nyers répa	5 szeszfőzdeben
Lisztartalmu anyag és pedig:	
tengeri	314
más gabona	68
burgonya	440
burgonya és gabona	188
czukorüledék	6

Ezekben naponként megadóztatott:

200-nál kevesebb szeszfok	350-ben
200-tól 400 szeszfokig	333-ban
400- „ 600 „ „	137-ben
600- „ 1,000 „ „	84- „
1,000- „ 2,000 „ „	37- „
2,000- „ 3,000 „ „	16-ban
3,000-nél több szeszfok	14-ben.

Összesen feldolgoztatott pedig:

nyers répa után	879,700 szeszfok
lisztartalmu termény után	98.775,550 „
czukorüledék után	551,216 „

Összesen 100,206,466 szeszfok,

mely után az adó összeg 6.012,588 forintra rugott.

Ezen kívül 3,166 község 136,266 fél adómentesen is termelt szeszt; még pedig:

805,140 akó lisztanyagból
3,392 „ magvas gyümölcsből
72,323 „ csontáros „
471, 879 „ törkölyből

57,327 „ borseprőből
4,036 „ vegyes anyagból

Összesen 1.114,46 akóból

melyből összesen 113,272 akó termelvény nyeretett, miután a fogyasztási adó 333,277 forintba rugott volna.

c) A sörtermelés

nagyrészt ugyanazon viszonyok között van, mint a szeszgyártás s általában azon megjegyzés tehető, hogy a működő serfőzdek száma egyre apad ugyan, de a fennállóknak üzletköre annál inkább tágul, úgy hogy termelvényök mennyisége és adójövedelmök egyre gyarapodik.

Mint a felsorolt iparág állapotát általában, ezt is eginkább néhány statistikai adat fogja szemléltetvé tenni, mely a magyar királyi pénzügyministeriumnak a fogyasztási adókra vonatkozó hivatalos kimutatásából van merítve s az 1870-dik évre vonatkozik.

A sörtermelés összesen 349 serfőzdeben folyt, melyből 31 a határörvidékre esik.

Ezek közül *termeltetett*:

sebes forrású sör . . . 83-ban
lassu „ „ . . . 177-ben
sebes és lassu forrású sör 63-ban,

a többi nem működött rendszeren.

A teljes *főzet* volt:

25—akón alól	. . .	172-ben
25—50 akó között	. . .	113-ban
50—75 „ „	. . .	19-ben
75—100 „ „	. . .	5-ben
100—150 akó között	. . .	6-ban
150—200 „ „	. . .	2-ben
200—300 „ „	. . .	9-ben
300 akón felül	. . .	—

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* *Óvásuli „A nép kertésze“* i. évi november hó 20-káról kelt 20. száma a 158. lapon: „A fák őszi ültetéséről“ czim alatt egy hosszabb czikket közöl, mely két szerkesztői jegyzetnél fogva a benem avatottira azon hatást gyakorolja, mintha annak németből fordítása vagy átdolgozása az érdemes szerkesztő-tulajdonos Lukácsy Sándor urnak saját fáradságával jött volna létre! Ez azonban nem így áll, mert említett czikk szóról-szóra az „Erdélyi Gazda“ idei 43. számának 347. lapjáról van átvéve s Lukácsy urnak eredetisége a két jegyzeten kívül még csak abban áll, hogy anabaptistává válván Lucas Fr.(igyes)t, „Edé“-re kereszteli, mert azt nem is akarjuk feltenni egy gyümölcsészeti szaklap szerkesztőjéről, hogy ne tudná, ki az a Lucas Fr. ! ? ! Bármennyire megtisztelve érezzük magunkat az által, ha „A nép kertésze“ igénytelen lapunkat bőven csurgó forrásul használja, — mely megtiszteltetés annál nagyobb, mert vele szemben hasonló szerencsében részesülhetni tudtunkkal sem alkalmunk, sem okunk nem volt, — mégis a mivelt népek irodalmában eddig fennálló ildom fenntartását szigoruan megkívánjuk. Suum cuique!

* *Halálozások.* A közelmúlt időben két kitünő szakerő kimultátjelzé az időszi sajtó. Haecker Lajos főherczeg Albrecht magyar óvári urodalmában a műszaki vállalatok intézője novemberhó 30-án hunyt el. A boldogult a hohenheimi kir. akademián, mint vegytani tanársegéd kezdé pályafutását és 1850-ben Pabst igazgatóval együtt Magyar-Óvárra jött, hol az iparüzlettan tanzeke volt számára fenntartva. Az akkor még nagyon csekély tanári fizetés — 600 forint — Haeckernek kevés kedvező kilátást nyújtott jövőjére nézve s így kétszeres örömmel fogadá el a főherczeg ajánlatát, mely anyagi helyzetének lényeges javulása mellett, széles ismereteinek és szép tehetségeinek kellő működési tért biztosított. Érdeimei az egyes műszaki ágak művelésében rendkívül nagyok, de neve főként az által vált ismeretessé, hogy a sergyártásnál a törökbuza alkalmazását először ajánlotta és foganásította, mely eljárás azóta nemcsak continensünkön, de Amerikában is számos követőre talált. — Dr. Pillwax János, a bécsi állatgyógyintézetben a chirurgiai klinika tanára, valamint a kutya-kóroda rendelő orvosa, szintén m. hó 30-án adá ki végleheletét! Becsülve volt mint tanár, tisztelve mint kartárs; hivatalos teendőinél fogva a nagy közönséggel is érintkezett, melynek osztatlan bizalmát és szeretetét nyerte ki. Utolszor a nemzetközi kiállításnál szerzett bokros érdemeket.

* *Felhívás Magyarországi és Erdélyi egyházközösség lelkészeihez valláskülönbség nélkül.* A hosszú élettartamot előidéző tényezők ismerete ép oly fontos statistikai és egészségügyi, mint tudományos szempontból. Ezen tényezők ismeretére azonban csak is igen számos adat birtoka és ezek czélszerű összehasonlítása vezethet. Miután hazánk viszonyaira nézve ezen téren mégugy szólván kísérlet sem tétetett, czélul tüzetem ki az élettartamra befolyást gyakorló tényezők statistikai adatait megszerezni és közrebocsátani. A mily könnyűnek látszik első tekintetre e feladat, ép oly nehéz annak gyakorlati kivitele. Ép ezen utóbbi oknál fogva reménylem, hogy mind azok, kik hivatásuknál fogva kitűzött czélomhoz a szükséges adatokat szolgáltatathatják, a tudomány érdekében nem fognak késni a gyakorlati kivitel nehézségeit segédkezés által ellensúlyozni. Ebből kifolyólag folszólítom a magyarországi és erdélyi összes egyházközösség lelkészeit, vallás különbség nélkül, sziveskedjenek e czélra kerületükben 1872 január 1-től 1872 december 31-ig előfordult haláleseteket, a halottas anyakönyvekből kiirva, részemre mielőbb megküldeni. A fentebb kitett időszakban elhaltak jegyzékében az elhalt neve, vallása, foglalkozása, kora és a halált okozó betegségneve jelölendő meg. Miután a rendelkezésre állandó adatok számától és pontosságától fog az általam kiadandó statistikai munka megbízhatósága függni, ismételve felkérem a lelkész urakat sziveskedjenek az előbb felsorolt adatokkal ellátott elhaltak jegyzékét kellő pontossággal elkészítve mielőbb rendelkezésemre bocsátani, hogy így irodalmunkban e hézagot pótló munka, a többi külföldi hason tartalmu művekkel egy sorban állhasson. Kolozsvárt 1873.

vi december hó 6-án Kalmár Dezső mérnök, a „Victoria“ biztosító társaság matematikusa.)*

* Az erdélyi borokról, a melyek a világkiállítás alkalmából Bécsben a nemzetközi jurynek bemutatva lettek, egy névtelen cikkirő a „Weinlaube“ legújabb számában következőleg emlékezik meg: „Az erdélyi borok lényeges haladást mutattak. A finom fehér borok még a szigorú borismerőt is meglepték, bouquet és aromájuk szerint pedig kétséget sem szenved, hogy egynémely

*) A hazai lapok t. szerkesztőségei kéretnek e felhívás szíves átvételére. Szerk.

termék a legnemesebb fajták tiszta ültetvényeiből származik. — Erdély asztali borai kellemes és kedvesek, de a magas ár és a még eddig csekély termelés, mely bár naponta növekszik, most még Erdély fogyasztását kénytelen fedezni — a kivitt tekintve ez országnak egyelőre csak kisszerpet juttat. Néhány bemutatott édes csemegebort csak tudositásunk teljessége végett említünk meg. A beküldött borok állapota bizonyosággal szolgált, hogy a borkezelés és pinczegazdaság jó. —

* Vidats István gépgyára a csödválasztmány határozata nyomán a gépgyári üzletet minden változtatás nélkül ezután is folytatja.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő				2 nagy véka		Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozsa	zab	török-buza	széna	szalma	tízala	marha-hus	
ÁRA KRAJESZÁROK BORA											
Kolozsvár	decemb. 11	600—620	450—460	415—430	150—165	350—370	12	90	1050	20	
Nagy-Várad	novemb. 25	570—700	480—550	410—460	140—170	330—389	100	80	950	25	
Máros-Vásárhely	novemb. 27	490—500	360—380	345—360	100—135	—	210—240	90—110	1100	18	
Károly-Fehérvár	novemb. 29	585—600	445—450	405—420	130—145	—	200—215	120—130	1000	18	
Nagy-Szeben	septem. 29	620—687	—	467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22	
Brassó	novemb. 29	596—662	524	395—418	117—124	278	—	—	—	20	
Besztercze	septem. 2	540—600	490—520	380—400	100—110	440—460	120—160	80—100	750	20	
Nagy-Ényed	novemb. 27	520—550	450—500	375—420	145—160	—	220—230	50—60	1100	16	
Szamosujvár	decemb. 1	560—650	480—500	400—440	130—140	—	220	50	1400	15	
Deés	decemb. 2	600—620	540—560	380—400	110—120	—	130—140	30—50	800	14	
Torda	septem. 23	600—640	540—580	400—420	100—110	—	170—180	70	800	15	

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 74 frt 50 kr. Ezüst árkelet 108 70.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 3050 darab hizó ökör. — A forgalom élénk; árak: galicziai 34 1/2—36 1/2 frt., magyar 33 1/2—36 frt., német hizó ökör 34—36 1/2 frt. a vágósúly mázsája.

* A rajnai borokról sok mindenféle regényes dolgokat beszélnek, s egész regegyűjtemény kering ama mesés árak felől, melyeket időnként ama borokért fizettek. Legtöbb rege a híres Johannisberg terméséről szól s azt hiszik, hogy a termés legkitünőbb része nem jut soha a közönség elé, hanem gazdája, Metternich herceg kizárólag az uralkodók számára tartogatja ajándéknak. Ez a rege a valóság pedig az, hogy a herceg johannisbergi pinczé-éből épen most is eladtak egy hordó bort a legjavából, Bauer urnak Moszkauba, aki palackjáért 1 font st. 13 shilling és 4 d. fizetett (körülbelül 16 forint). A hordó 1500 palackra való bort tartalmaz. Azt mondják, hogy ez a legnagyobb ár, mit a Rheingau boraiért megadnak.

TARTALOM: Báró Báuffy János f. — A nemzetközi szőlészeti és borászati congressus II. — Látogatásom egy szász altenburgi paraszt gazdánál. (Vége). — Társalgó: A legszebb és legzamatosabb méz. — A táp- és élelmiszerek ipara hazánkban. (Folytatás). — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.
Főmunkatárs: Vörös Sándor.

Hirdetések.

 Jelzálog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb öszszegig 6% kamat, 1% törl., illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a loggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástya utcza 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3) (46—48)

Felhívás aláírásra.

A földmivelés-, ipar- s kereskedelmi m. kir. ministerium idei april 3-ikán kelt 2958. sz. alatti kibocsátványa folytán helybenhagyta a

„Királyhágoninnyi (ezelőtt erdélyi) kölcsönös tűz- és jégkármentő-társulat“

életbeléptetését; melynek célja: hogy társulás által tagjai — lehető minél tágasb területen egyesülve — magukat a véletlen elemi csapások következményei ellen kölcsönösen védelmezzék; s egymást támogatva csakis annyival járuljanak a társulat kiadásaihoz, mennyit — a gyakorlati téren jónak bizonyult — s a kitűzött célnak s korigények megfelelő — szilárd s könnyen meg nem dönthető — alapszabályai szerint, fődözni kelletik.

Ilyképeni kitűzött célnak közérdekű hasznosságára támaszkodva, bátorkodik ezen alólirt igazgatóság — a szabály 30. § alapján sikerteljeb beható eredmény mielőbbi kifejlesztése szempontjából — az összeség érdekében alkotandó

„Biztonsági alapra“

az aláírást megnyitni a következő feltételek mellett: hogy ezen alap nem közkereseti kockáztatott „részvénytőke“, melyet kedvezőtlen eredmények folytán odavesztetni is lehet hanem: az illető összes tagoknak — felelőssége alatt — csakis előlegképeni támaszt nyújtó „hiteltőkéje“ mindaddig, míg az a szabályokbau (37. §. sz.) jelzett jövedékekből kisorsolás utján törlesztés által (szab. 39. §. sz.), át nem alakult ez intézetnek még nagyobb hatása — s tagjai saját érdekében gyümölcsöző — köz-főtartalékává (szab. 46. §).

Kibocsátatik e végett egyelőre minden egyes szakmára 2 $\frac{1}{2}$ sorzat (szab. 34. §.), melynek mindegyike (szab. 31. §.) 300 darab 100—100 frtról szóló „hitelrészjegyet“ foglal magában; s melyekre a befizetés részletenkint (szab. 33. §) történik, mégpedig: aláírásakor bánatpénzül 10%, a többi része 3—3 havi időközben, további 4 részletben, lehető könnyebbitett részesedés tekintetéből.

Az ily módon alakult tőkének teljes sorzatonkénti törlesztése, kisorsolás utján (szab. 38. §.) a számadási 5. év elteltével megkezdendő, és pedig annyi sorzatszámnak (szab. 37. §.), mennyit e célra addig megtakarított összeg a teljes sorzatnak értékenyiségét megbírhajta.

A kisorsolás bekövetkeztéig a betett mennyiség (szab. 35. §.) évenkint 6% kamatot hajt; a kisorsolás által azonban, minden egyes sorzatban foglalt 300 darab „hitelrészjegy“ közül névértékén felül — sorshuzás utján — (szab. 40. §. sz.) az első rendben kihuzott 10 darab 100%-ot, utána közvetlenül kihuzott 20 darab 50%-ot, és a többi 270 darab 10% kamatreáadási többlettel váltatik be, úgy, hogy ez utóbbiak 10% többletmennyiség is, növekedik az első kisorsolástól kezdve, évenkint 2%-val, időszerinti 12-, 14- 16% sat. többletre.

Az intézeti kezelés — szabály szerint — feltétlen nyilvános; ugyszintén a számadások vizsgálatai is í S eként, mint közérdekű, az ellenőrködésre teljes befolyást nyújt — közel — s távollevő minden tagjának, s teljes biztonságot minden tekintetben!

Aláírási nyilatkozat — tetszésszerinti számu — „hitelrészjegyre“ elfogadtatik közvetlen az igazgatóságnál Kolozsvárott; valamint Budapesten: az idl. irodában (Józsefváros, Sándoruteza, 7. szám, III. emelet 12. ajtó) délutáni 2—5 óráközben; és országszerte akár megbizottaink közvetítése által, vagy közvetlen is — az igazgatósághoz szóló levelekben. — Kolozsvárt, november hó, 1873. (1) (1—6)

A királyhágoninnyi (ezelőtt erdélyi) kölcsönös tűz- s jégkármentő-társulat igazgatósága.

„TISZA“

biztosító és jelzálogbank.

Alaptőke két millió forint oszt. ért.

Eszközöl minden más társulatoknál olcsóbb díjak mellett biztosításokat tűz- élet- és járadékra.

Már megnyitott jelzálog-kölcsönüzletével folyósít 200 frttól kezdve felfelé kölcsönöket készpénz-, valamint záloglevelekben a legolcsóbb kamatláb mellett.

A már beállott

termény tűz elleni biztosításának idényén

rendkívül előnyös módon és olcsó díjak mellett minden gabonát és terményt elfogad biztosításra, s kár esetén legpontosabb, gyors és lelkiismeretes eljárásaival legfőbb kötelemének tartja a termelőközönség bizalmát kiérdemelni.

Biztosításokat elfogadnak, úgy felvilágosítást adnak a vidéken az ügynökök, Kolozsvárt a képviselőség, hivatalos helyiség: főtér 8. szám Tauffer Károly házának emeletén.

A „TISZA“ biztosító- és jelzálogbank kolozsvári képviselősége:

Kolozsvárt, september 15. 1873.

Balogh György, képviselő.

Bovánkovits Gyula, titkár.